

การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน

ความหมาย

การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน (Adult Basic Education) หมายถึงการสอนให้เกิดทักษะทางการสื่อสาร การคำนวณ และสังคมแก่ผู้ใหญ่ ซึ่งการวัดความสามารถในการใช้ทักษะเช่นนี้

การศึกษาขั้นพื้นฐานตามความหมายที่ใช้สำหรับการศึกษาเพื่อปวงชน

ในที่ประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference of Education For All : WCEFA) ซึ่งจัดขึ้นที่โรงแรมจอมเทียน ประเทศไทย เมื่อปี 1990 ได้ให้นิยามของคำ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า “การศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในระดับต้นอันเป็นพื้นฐานให้แก่การเรียนรู้ขั้นต่อไป เช่น การศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับประถมศึกษาสอนให้รู้หนังสือ ทักษะความรู้ทั่วไป ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ ในบางประเทศการศึกษาพื้นฐานยังขยายขอบเขตไปถึงระดับมัธยมด้วย”

ตามนิยามข้างต้น การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงอาจมีขอบเขตไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาระดับต้น เช่น ชั้นอ่านออกเขียนได้ หรือ ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น หากยังครอบคลุมไปถึงระดับมัธยมศึกษาด้วย

ที่มาและความสำคัญ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรก ในกฎหมาย Economic Opportunity Act 1964 ของสหรัฐอเมริกา กฎหมายฉบับนี้มี

เป้าหมายสำคัญที่จะแก้ปัญหาความยากจนของพลเมืองอเมริกา แต่ความยากจนนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษากล่าวคือ ยังมีผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปอยู่ถึง 23 ล้านคนในประเทศตามที่สำรวจในปี 1960 ผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้คิดสัดส่วนเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมดของสหรัฐ แท้จริงแล้วตัวเลขนี้ก็ยังไม่ครอบคลุมไปถึงคนที่เคยเข้าเรียนในโรงเรียนถึงขั้นปีที่แปดแต่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ในระดับที่ใช้การได้ ดังนั้น จำนวนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาจริงๆ ก็น่าจะสูงกว่าตัวเลขดังกล่าวแล้ว

กฎหมาย Economic Opportunity Act มุ่งที่จะแก้ปัญหาความยากจนและความด้อยโอกาสของประชาชน จึงกำหนดโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกอาชีพและการให้การศึกษาแก่เด็กและผู้ใหญ่หลายโครงการ เช่น โครงการ Head Start โครงการฝึกอาชีพ และโครงการการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานเป็นต้น

กระทรวงสาธารณสุข การศึกษาและสวัสดิการของสหรัฐได้จัดทำ Standard Terminology for Instruction in Local and State School Systems (คำศัพท์มาตรฐานเพื่ออ้างอิงในการสอนในระบบโรงเรียนของสหรัฐและท้องถิ่น) เมื่อปี 1967 เอกสารดังกล่าวให้ความหมายของ Adult Basic Education ไว้ว่า “การสอนให้เกิดทักษะการสื่อสาร การคำนวณและสังคมแก่ผู้ใหญ่ ซึ่งด้อยความสามารถในการใช้ทักษะนี้จะเป็นเหตุสำคัญทำให้ไม่สามารถหางานทำ หรือ ดำรงสภาพการมีงานทำที่เหมาะสมกับความสามารถที่แท้จริงของตนไว้ได้ การสอนให้เกิดทักษะดังกล่าวจะสามารถลดหรือขจัดความด้อยความสามารถดังกล่าวของระดับการศึกษา และช่วยให้บุคคลเพิ่มผลิตภาพ

และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ การจัดสอนนี้ปกติจะพิจารณาให้แก่ผู้ใหญ่ซึ่งระดับการศึกษาต่ำกว่า "ชั้นปีที่แปด" จากคำจำกัดความนี้ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มเป้าหมายของโครงการก็คือ บุคคลที่เรียนไม่จบ หรือระดับความสามารถในการศึกษาไม่ถึงระดับชั้นปีที่แปด และมุ่งสอนทักษะทางภาษา คำนวนและการเข้าสังคม เป็นสาระหลักควบคู่ไปกับ Adult Basic Education ก็คือ General Education Development (GED) ซึ่งเป็นชื่อของการทดสอบที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อปี 1942 เพื่อช่วยทหารซึ่งจะสิ้นภารกิจในสงครามโลกครั้งที่สองให้มีหลักฐานแสดงเป็นความรู้เพื่อการทำงานหรือการศึกษาต่อเมื่อกลับคืนเข้าสู่ชีวิตพลเรือน หลังจากนั้นแล้ว กระทรวงกลาโหมของสหรัฐยังสนับสนุนการพัฒนากำลังพลของกองทัพอย่างต่อเนื่อง เช่น กำหนดว่า นายทหารชั้นสัญญาบัตรจะต้องมีวุฒิปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ นายทหารชั้นประทวน มีระดับการศึกษาอย่างต่ำสองปีในวิทยาลัย และพลทหารต้องจบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ดังนั้นอย่างต่ำพลทหารก็ต้องมีการศึกษาถึงสิบสองปีหรือผ่านการทดสอบ GED จึงทำให้การทดสอบ GED มีความสำคัญเพิ่มขึ้นในวงการทหาร

สำหรับประชาชนทั่วไป การมีพื้นฐานความรู้เพื่อการแสวงหางานทำ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นลำดับสูง เมื่อปี 1970 ประชากรอเมริกันร้อยละ 50 โดยประมาณ ต้องมีระดับความรู้ตั้งแต่จบมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปและได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีกสองปีในวิทยาลัยจึงจะหางานทำได้ อีกร้อยละ 25 ต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือมีวุฒิวินิจฉัยศึกษา เพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่จะหางานที่ไม่ต้องการความรู้หรือทักษะได้ (Smith et,al 1970) สถิตินี้นับว่าเก่าไปมากแล้ว ปัจจุบันนี้ ความต้องการกำลังคนที่มีระดับความรู้สูง ก็จะมากยิ่งขึ้นไปอีก อย่างไรก็ตามสถิติปี

1998 ประชากรอเมริกันอายุ 25 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7 ไม่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 24 จบปริญญาตรีขึ้นไป และร้อยละ 8 จบหลังปริญญาตรี (The World Almanac and Books of Facts 2000 : 381)

หน่วยงาน GED Testing Service ซึ่งเป็นบริการภายใต้ Center for Adult Learning and Educational Credentials ของ American Council on Education ได้จัดสอบข้อทดสอบ GED ขึ้นโดยปฏิบัติงานร่วมกับมลรัฐแต่ละแห่ง และศูนย์ทดสอบที่มีอยู่ 3,500 แห่งในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศต่างๆ

ผู้มีสิทธิเข้าทดสอบ จะต้องมียุขอย่างต่ำตามที่แต่ละมลรัฐกำหนด ส่วนมากตั้งแต่ 17-18 ปีขึ้นไป การทดสอบจะกระทำในห้าสาขา คือ การแปล ความ วรรณคดีและศิลปะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและการเขียน

มีผู้เข้าทดสอบแต่ละปี ประมาณ 800,000 คน มาตรฐานความรู้ของผู้ผ่านการทดสอบ GED จะสูงกว่าหนึ่งในสามของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายจากระบบโรงเรียน วุฒิบัตรนี้สามารถใช้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้ มีบัณฑิตหนึ่งในเจ็ดคนที่ใช้วุฒิบัตร GED เพื่อเข้าเรียนในวิทยาลัย นายจางร้อยละ 95 ยอมรับว่าผู้ที่ได้วุฒิบัตร GED มีความสามารถเท่าเทียมกับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายจากระบบโรงเรียน

ปัจจุบันนี้ การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานไม่ได้หมายความเพียงการศึกษาในระดับชั้นปีที่ 8 ดังเช่นที่เคยใช้มาเมื่อบัญญัติคำศัพท์คำนี้ ในมลรัฐเวอร์มอนต์ คำว่า การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานครอบคลุมจากระดับชั้นปีที่ 8 ไปจนถึงปีที่ 12 (<http://www.acenet.edu/catec/home.html>) ซึ่งแนวปฏิบัติของมลรัฐอื่นก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความหมายที่ใช้ในประเทศไทย

ในระยะแรกที่มีการดำเนินการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2483-2488 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กำลังเกิด สงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาผู้ใหญ่ ยังมีขอบเขต เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น มุ่งสอนผู้ไม่รู้หนังสือไทย ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และรู้หน้าที่พลเมืองตาม ระบอบประชาธิปไตย มีการสอนเป็นสองภาค คือ ภาค ดันและภาคปลาย ผู้ที่จบภาคปลาย ถือว่ามีความรู้เทียบ เท่าประโยคประถมศึกษาในขณะนั้น ต่อมาเมื่อ สงครามโลกสงบลงได้มีหลักสูตรการศึกษาภาคหลัก มูลฐาน (fundamental education) ขึ้นมาแทน หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ใช้เดิม แต่ก็มีขอบเขต เพียงการสอนให้รู้หนังสือและมีความรู้เบื้องต้นเทียบ เท่าประถมศึกษาที่เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ก็คือ ให้สอน การอาชีพด้วย หลักสูตรนี้ได้ใช้มานาน จนมีหลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่ ระดับที่ 1, 2 และ 3 พุทธศักราช 2511 ขึ้นมาอีกหลักสูตรหนึ่ง หลักสูตรใหม่นี้มุ่งใช้ สำหรับผู้เรียนในสังคมเมือง ระดับที่ 1 เทียบเท่าชั้น ป.2 ระดับที่ 2 เทียบเท่าชั้น ป.4 ระดับที่ 3 เทียบเท่าชั้น ป.7 ซึ่งเป็นการขยายระดับความรู้สูงกว่าเดิม ต่อมาก็ มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 4 เทียบ เท่ามัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2513 การ ศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานจึงขยายขึ้นมาอีกจนถึงระดับ ชั้นมัธยม

ในขณะเดียวกันกองการศึกษาผู้ใหญ่ก็ได้พัฒนา หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขึ้นมาอีก หลักสูตรหนึ่ง เริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 หลักสูตรนี้ ต่อมาได้พัฒนาต่อเนื่องมาจนขยายออกเป็นระดับต่างๆ คือ ระดับต้นเทียบเท่า ป.4 ระดับที่ 3 เทียบเท่า ป.6 ระดับที่ 4 เทียบเท่า ม.ต้น ระดับที่ 3 และระดับที่ 4 เริ่ม นำออกใช้เมื่อ พ.ศ. 2522 จุดเน้นของหลักสูตรก็คือ การให้ความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของประชา

ชนในท้องถิ่นและฝึกให้รู้จักแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เพื่อให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2531 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนขั้นใช้แทน หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเดิม แบ่งเป็น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรนี้มุ่งให้ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการ ประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงเป็นหลักสูตรการศึกษา ผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมถึงระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ระบุไว้ว่า “มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย”

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายของ “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ไว้ว่า “การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา” (มาตรา 4) และ กล่าวถึงสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย” (มาตรา 10 วรรคแรก)

ตามกฎหมายหลักทั้งสองฉบับข้างต้น จึง สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่ว่า สำหรับเด็ก หรือผู้ใหญ่) เป็นการศึกษาก่อนระดับ อุดมศึกษา ดังนั้น จึงมีขอบข่ายตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปจนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

แต่การจัดการศึกษานอกระบบสำหรับผู้ใหญ่ อาจ “มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมิน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม” (มาตรา 15 วรรค 2)

สรุปได้ว่า การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาระดับต้นสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อการรู้หนังสือและการมีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข สำหรับสังคมที่ก้าวหน้าขึ้นมาระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งเด็กและผู้ใหญ่ย่อมจะ

เพิ่มสูงขึ้น เช่น ครอบคลุมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย ในกรณีของประเทศไทยนั้น คำว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ในปัจจุบันนี้ย่อมหมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา ดังนั้น จึงครอบคลุมไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ว่าจะเป็นการศึกษาสำหรับเด็กหรือผู้ใหญ่ เพราะไม่มีการแบ่งแยกการศึกษาตามวัยของผู้เรียน แต่แบ่งตามประเภทของการจัดเป็นการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งการศึกษาประเภทนอกระบบอาจจะจัดยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลซึ่งรวมถึงผู้ใหญ่ได้

สุนทร สุนันท์ชัย

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ และสุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงาน เสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540. (เอกสารอัดสำเนา)
- กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ประสบการณ์การจัดการศึกษานอกโรงเรียน อดีตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : รัชนีการพิมพ์, 2542.
- สมชาย บำรุงทรัพย์ และ ญัฐวิภา. รวมกฎหมายท้องถิ่น. ปทุมธานี : บริษัทสกายบุคส์ จำกัด, 2543.
- Farmighetti, Robert, et al (ed). **The Word Almanac and Book of Facts 2000**. Mahwah, New Jersey ; Primedia Reference Inc. 1999.
- Page, G Terry and Thomas, JB. **International Dictionary of Education**. Cambridge MA : The MIT Press, 1980.
- Smith, Rogert M. ; George F. Aker and J.R. Kidd. **Handbook of Adult Education**. New York : MacMillan Publishing, 1970.

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

- <http://www.acenet.edu/catec/home.html>. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานของมลรัฐ Vermont
- <http://www.acenet.edu/catec/ged/intro-TT.html>. ข้อมูลเกี่ยวกับ GED Testing Service